

تئوری وسط بازی شطرنج

دکتر ماکس ایوه - هانس کرامر

کتاب اول: صور و اشکال ایستا

ترجمه:

علی راستگار

خسرو شمسوار

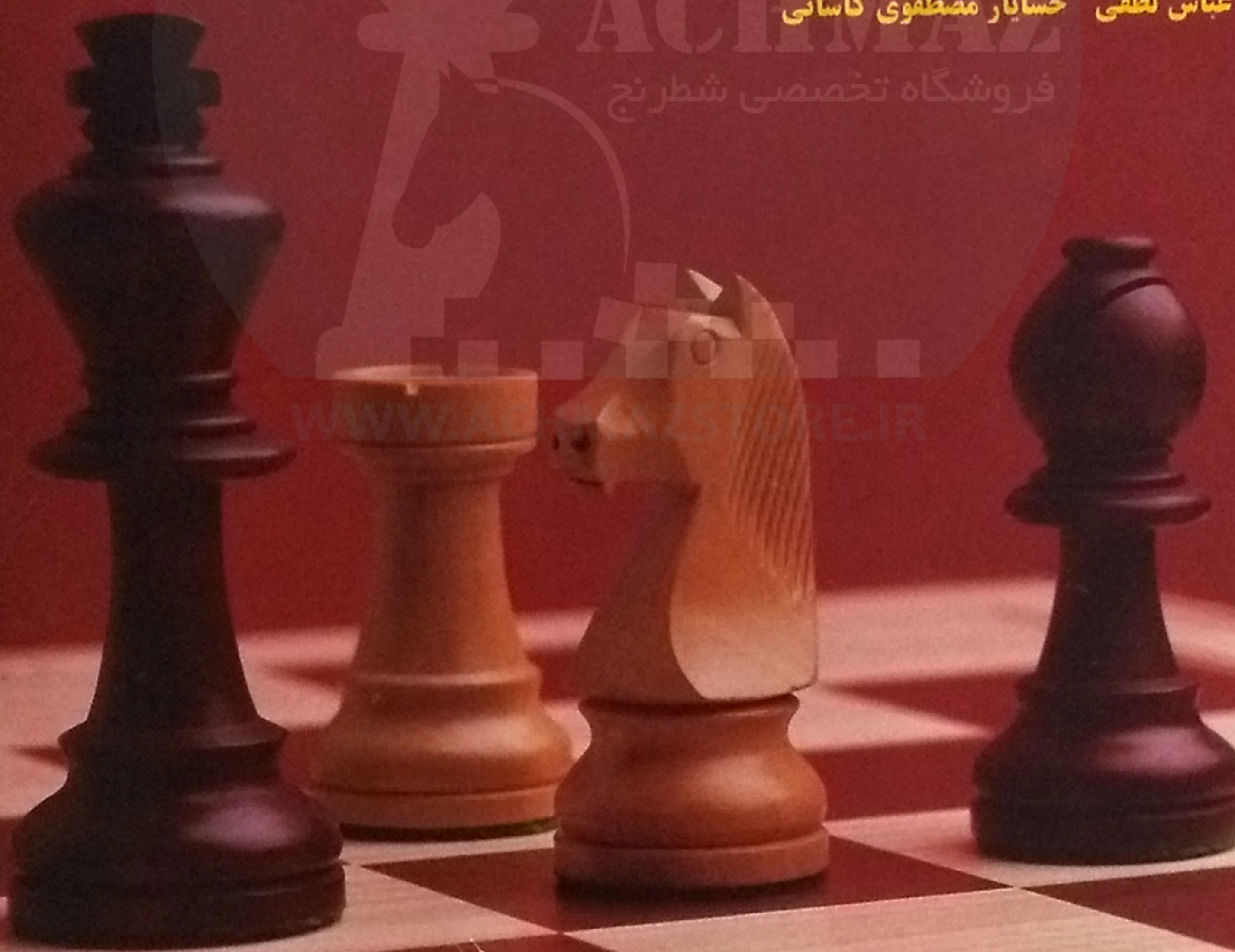
عباس لطفی

خسایار مصطفوی کاشانی

ACIEMAZ

فروشگاه تخصصی شطرنج

WWW.ACIEMAZSTORE.IR

به نام خداوند جان و خرد
کزین برتر اندیشه برنگذرد

تئوری وسط بازی شطرنج

دکتر ماکس آیوه - هانس کرامر

کتاب اول : صور و اشکال ایستا

ترجمه :

علی راستگار خسرو شمسوار
عباس لطفی خشایار مصطفوی کاشانی

انتشارات فرزین

۱۳۸۳

Euwe, Max و آیوه . ماکس . ۱۹۰۱ - م .
تئوری وسط بازی شطرنج / ماکس آیوه . هانس
کرامر : ترجمه علی راستگار ... [و دیگران] . —
تهران : فرزین . ۱۳۸۳ .

۲ ج . : مصور . جدول .
۳۰۰۰۰ ریال : (ج ۱) ISBN 964-6256-63-5

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیفا .
عنوان اصلی : The middle game.

مندرجات : ج ۱ . صور و اشکال ایستا . —
۱ . شطرنج — بازیهای میانه . الف . کرامر ،
هانس H . Kramer . ب . راستگار ، علی ، ۱۳۰۷ —
مترجم . ج . عنوان .

۷۹۴/۱۲۳ GV ۱۴۵۰ / ۳ / الف ۹ ت ۹
۱۳۸۳

۸۳-۱۷۱۲۳ م

کتابخانه ملی ایران

این کتاب ترجمه فارسی اثر زیر است :

THE MIDDLE GAME BOOK ONE: STATIC FEATURES

فرزین

انتشارات فرزین

تئوری وسط بازی شطرنج

ماکس آیوه - هانس کرامر

ترجمه : علی راستگار ، خسرو شهسوار ،

عباس لطفی ، خشایار مصطفوی کاشانی

چاپ اول : ۱۳۸۳

شمارگان : ۳۰۰۰

حروفچینی : خدمات کامپیوتری هدف

چاپ : دالاهو

صحافی : نوری

بها : ۳۰۰۰۰ ریال

ISBN : 964-6256-63-5

شابک : ۹۶۴-۶۲۵۶-۶۳-۵

حق چاپ و تکثیر محفوظ است.

انتشارات فرزین : خیابان انقلاب - خیابان ۱۲ فروردین - پلاک ۱۶

(ساختمان ناشران) طبقه دوم - تلفن : ۶۹۵۱۹۲۰ دورنگار : ۶۹۵۱۹۱۸

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

هفتم	اهداء کتاب
نهم	یادداشت
یازدهم	پیشگفتار
سیزدهم	نکاتی چند برای آگاهی بیشتر خوانندگان
پانزدهم	اصطلاحات شطرنج
۱	سرآغاز
۳	مقدمه کلی

بخش یکم - ارزش نسبی مهره ها

۷	مقدمه
۹	فصل یکم - فیل الف - فیل فعال (۹) ب - فیل بد (۱۵)
۲۳	فصل دوم - اسب
۳۳	فصل سوم - دوفیل الف - دوفیل در مقابل فیل و اسب (۳۴) ب - دوفیل در مقابل دو اسب (۴۲)
۴۹	فصل چهارم - تفاوت الف - رخ در مقابل فیل یا اسب (۵۱) ب - رخ در مقابل دو سوار کوچک (۶۲)
۶۷	فصل پنجم - مقایسه ارزش وزیر با دیگر سوارها الف - وزیر در مقابل دو سوار کوچک (۶۸) ب - وزیر در مقابل سه سوار کوچک (۷۰) ج - وزیر در مقابل رخ و فیل یا رخ و اسب (۷۲) د - وزیر در مقابل دو رخ (۷۵)

مقدمه ای بر بخشهای دوم تا پنجم آرایشهای پیاده ای

بخش دوم - آرایشهای مرکزی

۸۳

فصل ششم - آرایشهای مرکزی قرینه

- الف - مرکز فاقد پیاده (۸۳) ب - مرکز پیاده وزیر (۸۵) ج - مرکز پیاده شاه (۸۹)
د - مرکز قرینه با چهار پیاده (۹۱)

۹۷

فصل هفتم - تفوق وضعیت در مرکز

- الف - آرایشهای ثابت (۹۸) ب - آرایشهای نسبتاً ثابت (۱۰۴) ج - آرایشهای مرکز متحرک (۱۱۶)

۱۲۳

فصل هشتم - تفوق پیاده ای در مرکز

- الف - مرکز کامل (۱۲۴) ب - مرکز معلق (۱۲۶) ج - مرکز کلاسیک (۱۳۰)
د - مرکز نئوکلاسیک (۱۳۲) ه - آرایش نامتعادل و تنش زا (۱۳۸)
و - اکثریت بالقوه پیاده در مرکز (۱۴۲)

بخش سوم - آرایشهای گوناگون

۱۵۳

فصل نهم - آرایشهای بسته

- الف - آرایشهای بسته مورب (۱۵۴) ب - آرایشهای دیوار سنگی (۱۷۲)
ج - آرایش « وای ویل » (۱۹۲) د - دیگر آرایشهای بسته (۱۹۸)

۲۰۱

فصل دهم - آرایشهای باز

- الف - آرایش مرکز نیمه (۲۰۲) ب - آرایش سیسیلی (۲۱۰)
ج - اکثریت پیاده ای در دو جناح مختلف (۲۱۷)

۲۲۳

فصل یازدهم - آرایشهای نیمه باز

- الف - آرایشهای نیمه باز با یک ستون باز (۲۲۴) ب - آرایشهای نیمه باز بدون ستون باز (۲۳۵)
ج - پیاده رونده پشتیبانی شده ولی راه بسته (۲۳۷)

بخش چهارم - تلاش برای کسب خطوط باز

۲۴۷ فصل دوازدهم - خطوط باز و نیمه باز

۲۵۱ فصل سیزدهم - باز کردن یک ستون

۲۵۹ فصل چهاردهم - حمله اقلیت
گشودن یک ستون نیمه باز

۲۸۳ فصل پانزدهم - تسلط بر ستون باز

۲۹۵ فصل شانزدهم - بازی در عرضها

۲۹۹ فصل هفدهم - تلاش برای تسلط بر قطرها

۳۰۵ فصل هجدهم - ارتباطات پنهانی موجود بین خطوط
(ستونها، عرض ها و قطرها)

بخش پنجم - پیاده های ضعیف

۳۱۳ فصل نوزدهم - پیاده منفرد (تنها)

۳۳۳ فصل بیستم - پیاده های معلق

۳۴۷ فصل بیست و یکم - پیاده های دو پشته

۳۵۹ فصل بیست و دوم - پیاده عقب مانده

۳۶۹ فهرست اسامی بازیکنان

۳۷۷ فهرست گشایشها

اهداء کتاب

ترجمه این کتاب را ، با فروتنی بسیار، به بانوی نیکوکار زنده یاد خانم
انسیه راستکار (ایران شهر) تقدیم می‌داریم که سالیان دراز با علاقه‌مندی و
دلسوزی فراوان ، آموزش و هدایت نوجوانان و جوانان کشور را وجهه همت خویش
قرار داده بود و با همدلی و یاری صمیمانه خود ما را در به ثمر رسیدن این اثر
مشوق و مددکار بود .

ACHMAZ

فروشگاه تخصصی شطرنج

WWW.ACHMAZSTORE.IR

یادداشت

از خدا جوئیم توفیق ادب

کتاب «تئوری وسط بازی شطرنج»^{*} که در دو جلد توسط دکتر ماکس آیووه و هانس کرامر تألیف شده بود، در سال ۱۹۶۴ میلادی به وسیله W.H.COZENES از زبان هلندی به انگلیسی ترجمه شد. مؤسسه معروف BELL که در آن زمان یکی از بزرگترین مؤسسات چاپ و انتشار ادبیات شطرنج در انگلستان بود کتاب مزبور را منتشر کرد که بزودی نیز نایاب شد. لازم به یاد آوری است که ثبت حرکات در این کتاب به «روش توضیحی» صورت گرفته بود.

چند سال قبل در سفری به آمریکا با خبر شدم که مؤسسه انتشارات HAYS در شهر دالاس ترجمه انگلیسی دو جلد کتاب یادشده را با اندکی ویراستاری و افزایش چند تفسیر اضافی تجدید چاپ کرده است. خوشبختانه ثبت حرکات در چاپ این کتاب به «روش جبری مختصر» انجام پذیرفته بود. اعمال این تغییر کار ترجمه آن را به زبان فارسی برای علاقه مندان تا حدی آسان می کرد.

هنگامی که با همکاری دوستان صمیم و یاران قدیم آقایان علی راستگار و عباس لطفی کار ترجمه کتاب را به فارسی آغاز کردیم، دریافتیم که انجام این مهم با امکانات موجود به صرف زمانی بسیار بیشتر از آنچه پیش بینی می شد نیاز دارد. لذا دست یاری به سوی دوست ارجمند آقای مهندس خسرو هرنندی اولین استاد بین المللی تاریخ شطرنج ایران و از قهرمانان ملی کشورمان دراز کردم. ایشان نیز با اظهار علاقه مندی و لطف فراوان مرا با دوست دیرینه خود آقای خسرو شهسوار که یکی دیگر از ملی پوشان اسبق و نامدار شطرنج ایران و از مترجمین مجرب و مسلط زبان انگلیسی بودند آشنا ساختند. این آشنایی به همکاری مفید و مؤثری انجامید که ترجمه دو جلد کتاب مورد نظر را تسهیل و تسریع کرد و بر دقت نظر و اصالت ترجمه آن افزود.

بر عهده خود می دانم که در این مختصر مراتب سپاس و امتنان خویش را از دوستان ارجمندم آقایان مهندس هوشنگ بقائی و مهندس ساسان صفا به خاطریاری و همدلی بسیار ارزشمندشان در به سامان رسیدن این اثر فرهنگی ابراز دارم و همچنین از دوست گرمی و شطرنج باز فرهیخته آقای علیرضا شفیعی صمیمانه تشکر کنم، که با ژرف اندیشی ویژه و دانش سرشار خویش در زمینه بانک‌های اطلاعاتی شطرنج پیش از آغاز کار چاپ کتاب حاضر، برخی اشتباه‌های موجود در نسخه انگلیسی آن را که مورد استناد و استفاده بود یادآوری و اصلاح کرده‌اند و از همه عزیزانی که به نحوی مساعدت‌های پربارشان انجام این خدمت را ممکن ساخت سپاسگزاری نمایم.

بِمِنَّةٍ وَ كَرَمَةٍ

خشایار مصطفوی کاشانی

تهران مرداد ماه ۱۳۸۳

ACHMAZ

فروشگاه تخصصی شطرنج

WWW.ACHMAZSTORE.IR

پیشگفتار

در طول یکصد و بیست سالی که از آغاز برگزاری رویارویی‌های رسمی برای تعیین قهرمان شطرنج جهان می‌گذرد، تنها شمار معدودی از بزرگان شطرنج به این مقام شامخ دست یافته‌اند و از بین این قهرمانان نامدار، فقط تعداد انگشت شماری درباره تئوری شطرنج آثار مهمی از خود به یادگار گذاشته‌اند.

زنده یاد دکتر ماکس آیوه، ریاضی‌دان هلندی، از سرشناس‌ترین شطرنج‌بازانی است که هم به مقام قهرمانی شطرنج دنیا دست یافت و هم کتابهای فراوان و بسیار ارزشمندی درباره تئوری شطرنج تألیف کرده که بیشتر آنها به چند زبان دنیا ترجمه شده است.

درباره تئوری مرحله وسط بازی - برخلاف شروع بازی (گشایشها) - کتابهای زیادی نوشته نشده است. درواقع تا پیش از انتشار کتاب حاضر که به زبان هلندی نگاشته شده است، کتاب جامعی در زمینه تئوری مرحله وسط بازی نوشته نشده بود.

همان‌طور که خوانندگان ارجمند در سرآغاز کتاب ملاحظه خواهند کرد، دکتر آیوه برای نگارش این کتاب، بیش از ده سال صرف وقت کرده است و برای نخستین بار، اصول و قواعدی مستدل به زبانی روشن، همراه با دویست بازی به خوانندگان عرضه داشته است.

کتاب حاضر با مقابله دقیق چاپ‌های اول و دوم ترجمه انگلیسی آن به فارسی برگردانده شده، اما از نظر صفحه‌آرایی اصالت چاپ اول آن حفظ شده است. ضمناً در تفسیر بازیها، بعضاً جانب اختصار رعایت شده است. این کتاب با آنکه راجع به تئوری وسط بازی به رشته تحریر درآمده است، مع‌هذا، در تفسیر بازیها اشاره‌ای هم به مراحل شروع و آخر بازی شده است.

در ترجمه کتاب به زبان فارسی، برای نخستین بار، چند اصطلاح جدید مربوط به وسط بازی بکار رفته و در این مورد با تنی چند از پیشکسوتان و مترجمین شطرنج مشورت بعمل آمده است.

امید است کتابی که با صرف مساعی فراوان تهیه شده است، نقش بسزایی در بالا بردن سطح دانش شطرنج علاقه‌مندان این ورزش علمی، هنری و باستانی در ایران ایفا کند.

در پایان وظیفه خود می‌دانیم از هنرمند جوان آقای سهراب دریابندری برای تهیه طرح روی جلد کتاب و زوج هنرمند سرکار خانم رفعت موسوی و آقای کامران کوهستانی به خاطر تذهیب و خوشنویسی قطعه شعر پشت جلد صمیمانه تشکر کنیم. همچنین از سرکار خانم رقیه لطفی‌زاد که کارهای حروفچینی و صفحه‌آرایی را انجام داده‌اند و آقای آبتین گلکار که با دقت کامل کار بازخوانی کتاب را عهده دار بوده‌اند و نیز آقای حسین غیاثی مدیریت محترم انتشارات فرزین که در طبع و نشر کتاب اهتمام ورزیده‌اند سپاسگزاریم.

ACHMAZ

فروشگاه تخصصی شطرنج
علی راستگار خسرو شهسوار عباس لطفی خشایار مصطفوی کاشانی

تهران مرداد ماه ۱۳۸۳

WWW.ACHMAZSTORE.IR

نکاتی چند برای آگاهی بیشتر خوانندگان

- ۱- این کتاب هم برای شطرنج بازان پیشرفته و هم برای مربیان شطرنج سودمند است.
- ۲- مطالعه این کتاب اگر در یک گروه دو یا چند نفری انجام شود نتیجه بهتری در بر خواهد داشت.
- ۳- در هر جلسه بیش از توان خود کار نکنید و به محض احساس خستگی از ادامه کار دست بکشید زیرا تجربه نشان داده آنچه مهم است کیفیت مطالعه و درک مطلب است نه کمیت آن.
- ۴- در زیر شکل های کتاب نام شطرنج بازی که با مهره های سفید بازی می کند در طرف راست و نام بازیکنی که مهره سیاه را دارد در طرف چپ نوشته شده است.

WWW.ACHMAZSTORE.IR

*- به گفته عراقی شاعر نامدار قرن هفتم هجری :

تو خود استاد این طریق شوی
روبخوان تا نکو شود مفهوم

اندرین بحر اگر غریق شوی
گر شنیدی و شد ترا معلوم

(صفحه ۳۴۵ ، کتاب « کلیات شیخ فریدالدین ابراهیم همدانی متخلص به عراقی »
به کوشش سعید نفیسی ، چاپ سوم ، تهران ۱۳۳۸ ، انتشارات کتابخانه سنائی)

ناصر خسرو قبادیانی

کسی پر خانه دشتی دید هرگز نه دیوار و نه دریل است و موجز
دو لک صفت ده در خانه هاشان پس پر شکری یکی محبان
وزیر و شاه و پیلان و سواران ساده بر طر فضا و مبار
ساده با سواران جمله بی جان وزیر و شاه بی فرمان و عاجز
بر خم فند و کشتن کشته مشغول نه آنجاکر دونه خون نه هزاره
نه از خانه برون رفت آنکه بگرخت نه خونی را دیت یا است هرگز
شگاه تخصصی شطرنج

نقد و جوشنویسی: رفعت موسوی و کامران کوهستانی

WWW.ACHMAZSTORE.IR

Farzin Publication

انتشارات فرزین: خیابان انقلاب، اول خیابان دانشگاه، پلاک ۵ تلفن: ۶۴۶۲۴۰۶

دفتر مرکزی: خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، پلاک ۱۶ طبقه دوم

تلفن: ۶۹۵۱۹۲۰ - دورنگار: ۶۹۵۱۹۱۸

شابک: ۹۶۴-۶۲۵۶-۶۳-۵
ISBN: 964-6256-63-5